בס"ד "הדף היומי לתולדותינו"

יום ג', י"א במנחם אב תשס"ח (12 באוגוסט)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

טעמים לחורבן בתי המקדש ניתנו בגמרא – של הבית הראשון בגלל עבירות שעליהן יהודי צריך למסור את נפשו ולא יעבור עליהן: גילוי עריות, שפיכות דמים ועבודה זרה. לעומת אלה, טעם אחד נותנים לחורבן בית שני, ועל כך נלמד בדברים הבאים –

***מעשה קמצא ובר קמצא** שולב ב"אגדות חורבן", המופיעות בתלמוד הבבלי, ומבקש להציע פשר לחורבן הבית. קצרו של הסיפור (בתרגום לעברית):*

"מעשה באדם שהיה אוהבו **קמצא**, ושונאו **בר קמצא**. עשה סעודה. אמר לשמשו: לך והבא לי קמצא. הלך והביא לו את בר קמצא. בא [=בעל הסעודה] ומצאו [=לבר קמצא] יושב. אמר לו: הרי שונא אתה לי, ומה לך כאן? עמוד וצא. אמר לו [=בר קמצא]: הואיל ובאתי - הניחני ואתן לך דמי כל מה שאוכל ואשתה. אמר לו [=בעל הבית]: לא. אמר לו [=בר קמצא]: אתן לך דמי חצי סעודתך. אמר לו: לא. אמר לו: אתן לך דמי כל סעודתך. אמר לו: לא!. תפסו בידו, העמידו והוציאו. אמר בר קמצא: **הואיל וישבו חכמים ולא מחו בו**, מכלל שנוח להם. אלך ואלשין עליהם לפני המלך. בא ואמר לו לקיסר: מרדו בך היהודים..." [מסכת גיטין: נ"ה-נ"ז]

לצד שנאת החינם שעולה מהסיפור כסיבה העיקרית לחורבן, עיון בו מנקודת מבט בת ימינו, חושף תובנות נוספות, שכוחן יפה גם לדורות.

ראש לכל, סיפור זה מדגיש שחורבנה של חברה אינו נגרם רק בגלל עבירות שבין אדם למקום, כמו עבודה זרה, גילוי עריות, חילול שבת וכיוצא באלה. דווקא עבירות שבין אדם לחברו - אטימות לב, שנאת חינם, רוע, אכזריות, חוסר רגישות ל'אחר' ואי יכולת לוותר לו, הן שמביאות לחורבן.

גם שמות גיבורי הסיפור, שאינם מן השמות השכיחים (והלא "קמצא" בארמית פירושו **חגב**!) עשויים ללמדנו פרק מאלף. על דרש מדרש שמות, אפשר לומר שיש בבחירתם רמז לכך שהאחד, "קמצא", משתייך ל"קומץ", לקומץ האנשים שנמצאים בשלטון, אליטה-עילית כלכלית וחברתית. מאנ"ש. לעומתו, "בר קמצא" נמצא מלבר, "מחוץ לקומץ", בשולי החברה ולפיכך אין מזמינים אותו לסעודה. בימינו, ובוודאי כך בתקופה שבה אירע המעשה, ההזמנה לסעודה אינה מבטאת עניין טכני בלבד, אלא משקפת את הבדלי המעמדות. בספרות חז"ל ניתן למצוא לא מעט סיפורים שמתארים את מקומה החשוב של ה"סעודה" במרקם החיים החברתיים. עד כדי כך, שאת הפסוק "בני ציון היקרים" (איכה ד, ב) דרשו חכמים: "ומה הייתה יקרותן? שלא היה אחד מהן הולך לסעודה עד שהיה יודע מי סועד עמו".

האקטואליות של מעשה החורבן מובלטת בסיפור המעשה באמצעות שלוש הדמויות הראשיות שבו: בעוד ששמות שני האורחים - קמצא ובר קמצא - נזכרים בשמם, שמו של בעל הבית לא נזכר. הוא נותר אנונימי. שמו הספציפי אינו חשוב. הוא משמש אב טיפוס, לכל "בעלי הבתים" שמאז ועד היום.

"קוּמָה אֱלֹקִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם." [תהלים פ"ב 8]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שלישי** בשבת
בשִׂמחה ובטוּב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

יום ג', י"א במנחם אב תשס"ח (12 באוגוסט)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

למרות שהימים קשים, וריח החורבן כבר באוויר, ה"חברה הגבוהה" ממשיכה לחגוג כאילו לא אירע דבר. בשעה שמאות אלפים נמצאים מתחת קו העוני, בשעה שאלפי ילדים נמצאים בסיכון, מזמין בעל הבית את חבריו למסיבה ראוותנית. כמובן, התנאי הוא שלמסיבה יגיעו רק "אנשי שלומנו". מעשה זה יכול להתרחש לא רק אז, בימי בית שני, אלא כאן ועכשיו. האנונימיות של המזמין מבליטה את העובדה ש"בעל הבית" הוא אני, ואת, ואתה.

התבוננות בסיפור מנקודת מבט דתית עשויה, כמובן, לחשוף פן נוסף בעניין "בעל הבית" האמיתי. כמו במעשים רבים אחרים שחותמם טבוע במורשת ישראל לדורותיה (דוגמת מגילת אסתר), הסיפור מבהיר לנו מיהו "בעל הבית" האמיתי. רבות מחשבות בלב איש, ועצת ה' - היא תקום. המזמין בטוח שהוא "בעל הבית", ובידו להזמין לביתו רק את מי שחפץ הוא ביקרו, אבל האל שבשמים שוחק ומזַמֵן לביתו דווקא את שונאו הלא קרוא.

תובנה אחרת בסיפור נוגעת לנתק שבין דור האבות לדור הבנים. מעשה קמצא ובר קמצא הוא סיפור של חוסר תקשורת בינאישית. קמצא ובר קמצא הם אב ובנו. ירושלים חרבה בגלל הנתק שביניהם. דור אחד לא היה מסוגל - ואולי מפני שלא רצה - להבין את הדור שאחריו.

דור האבות שלנו נלחם במלחמת השחרור או במלחמת יום הכיפורים, גדל באווירת הצנע של שנות החמשים והששים, צמח בחברת הילדים בקיבוץ, הלך לתנועת הנוער ושר שירי מולדת מסביב למדורה. דור הבנים גדל באווירה שונה לחלוטין. חברת שפע, רוויית פיתויים. דור ה-SMS וה-MTV, דור הרינגטונים והגלישה באינטרנט.

הסיפור התלמודי משקף את הפער הגדול שבין דור האבות והבנים. הפער הבין-דורי הוא מציאות חיים. אבל במידה והוא יוצר נתק, הוא עלול להביא עמו חורבן. בני הדורות השונים חייבים לקיים שיח ושיג ביניהם, למרות השוני, ולמצוא את המכנה המשותף. הערכים הבסיסיים חייבים להיות משותפים. אחווה. כבוד. סובלנות. שלום.

תובנה נוספת נוגעת לפן הכלכלי של הסיפור. בדור שבו (כמעט) הכל נמדד בכסף, מורה אותנו סיפור המעשה התלמודי שלמרות הכל, לא ניתן לקנות הכל בכסף. בסירובו העיקש, מבהיר בעל הבית לבר קמצא, בין מדעת ובין שלא מדעת, אלא מכוח רשעותו ושנאתו, שיש דברים שלא ניתן - אולי לא רצוי ובלתי אפשרי - לקנותם בכסף. כבוד ואהבה, סובלנות ורגישות מוסרית אינה עומדים למכירה ולא ניתן לקנותם בכסף.

דו השיח שבין בר קמצא ובעל הבית, ראשיתו בויכוח על כסף והמשכו, מן הסתם, באלימות מילולית שמובילה לאלימות פיזית: "תפסו בידו, העמידו והוציאו". כל דאלים גבר. דו השיח משקף את "חברת החורבן" במֵרָעָה: חברה אטומה, חסרת סבלנות וסובלנות, שאלימות וכוחניות הם סממניה העיקריים.

בין כך ובין כך, חרב בית מקדשנו, והיה לאבל מחולנו. ולוואי ונדע סודה של אהבת חינם, שבזכותה נזכה לבניין הבית, במהרה בימינו, אמן. [למקור המאמר: לחץ כאן]

"קוּמָה אֱלֹקִים שָׁפְטָה הָאָרֶץ כִּי אַתָּה תִנְחַל בְּכָל הַגּוֹיִם." [תהלים פ"ב 8]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום **שלישי** בשבת
בשִׂמחה ובטוּב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!
הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל